«بسمه تعالی»

آشنایی با پیادهسازی مدلهای بهینهسازی در pyomo

(AML) می خدد که بسیار حائز اهمیت قرار دارد زیرا بدون آن، اگر بخواهیم یک مدل بهینهسازی را با یک سالور مشخص حل فراهم می کند که بسیار حائز اهمیت قرار دارد زیرا بدون آن، اگر بخواهیم یک مدل بهینهسازی را با یک سالور مشخص حل کنیم، باید آن مدل را در قالب فرمتی که برای آن سالور قابل قبول است، بیان داریم و به عنوان ورودی به سالور بدهیم در حالی که نوشتن مدل با فرمت سالور به خصوص برای مسائل بزرگ مقیاس، سخت و زمانبر است و ممکن است با خطای زیادی همراه باشد. به علاوه، سالورهای مختلف بعضاً فرمتهای مختلفی را برای ورودی استفاده می کنند و در صورتی که بخواهیم عملکرد چند سالور مختلف را در حل مدلمان با یکدیگر مقایسه کنیم، لازم است آمادهسازی ورودی هر سالور را به صورت جداگانه انجام دهیم. همچنین، اعتبارسنجی مدل (تضمین آن که مدلی که به سالور ارسال می شود دقیقاً همان مدلی است که طراحی شده) بدون یک زبان برنامهنویسی سطح بالا کاری سخت است.

AMLهای تجاری مانند AMPL، AIMMS و GAMS قابلیت بیان مدلهای بهینهسازی با یک زبان برنامهنویسی سطح بالا را فراهم می کند.

pyomo قابلیت پیادهسازی انواع مختلف مدلهای بهینهسازی را دارد از جمله:

Linear programming
Mixed integer linear programming
Nonlinear programming
Mixed integer nonlinear programming

pyomo مدلهای بهینهسازی را حل نمی کند بلکه ورودی مناسب برای سالورها را ایجاد و فرآیند حل را به سالورها واگذار می نماید و سپس جوابی را که سالور بازمی گرداند گزارش می کند. امکان برقراری ارتباط با سالورهای مختلف در Gupyomo فراهم است البته لازم است این سالورها ابتدا نصب گردند و در صورت نیاز به لایسنس فعال سازی شوند. GLPK یک سالور متنباز است که در آن قابلیت حل مسائل LP و MILP و Pyomo وجود دارد و IPOPT نیز برای حل مسائل غیرخطی استفاده می شوند. در منابع زیر اطلاعات جامعی درباره کتابخانه pyomo ارائه شده است:

Pyomo website: http://www.pyomo.org

Pyomo's open source software: https://pyomo.readthedocs.io/en/stable/working_models.html

همچنین، کتاب زیر اطلاعات مفیدی را دربردارد.

Pyomo — Optimization Modeling in Python

```
مسأله بهینهسازی زیر را در نظر بگیرید:
\min z = 2x_1 + 10x_2
s.t.
x_1 + x_2 \le 10
x_1 - 2x_2 \ge 4
x_1, x_2 \ge 0
              دستورات زیر یک استفاده مقدماتی از کتابخانه pyomo را برای پیادهسازی مدل ساده فوق نشان می دهد:
import pyomo.environ as pyo
model=pyo.ConcreteModel()
model.x1=pyo.Var(domain=pyo.NonNegativeReals)
model.x2=pyo.Var(domain=pyo.NonNegativeReals)
model.obj=pyo.Objective(expr=2*model.x1+10*model.x2, sense=pyo.minimize)
model.const1=pyo.Constraint(expr=model.x1+model.x2<=10)
model.const2=pyo.Constraint(expr=model.x1-2*model.x2>=4)
```

```
opt = pyo.SolverFactory(solvername)
result=opt.solve(model, 'glpk');
model.display()
print(pyo.value(model.x1), pyo.value(model.x2))
```

solvername = 'glpk'

print(pyo.value(model.obj))

خروجی دستورات فوق به صورت زیر است:

```
Model unknown
 Variables:
   x1 : Size=1, Index=None
       Key : Lower : Value : Upper : Fixed : Stale : Domain
       None: 0: 4.0: None: False: False: NonNegativeReals
   x2 : Size=1, Index=None
       Key : Lower : Value : Upper : Fixed : Stale : Domain
       None: 0: 0.0: None: False: False: NonNegativeReals
 Objectives:
   obj : Size=1, Index=None, Active=True
       Key : Active : Value
       None: True: 8.0
 Constraints:
   const1 : Size=1
       Key : Lower : Body : Upper
       None: None: 4.0: 10.0
   const2 : Size=1
       Key : Lower : Body : Upper
       None: 4.0: 4.0: None
4.0 0.0
8.0
```

```
شده است:
import pyomo.environ as pyo
model=pyo.ConcreteModel()
model.x1=pyo.Var(domain=pyo.NonNegativeReals)
model.x2=pyo.Var(domain=pyo.NonNegativeReals)
def obj_rule(model):
  return 2*model.x1+10*model.x2
def const1_rule(model):
  return model.x1+model.x2<=10
def const2_rule(model):
  return model.x1-2*model.x2>=4
model.obj=pyo.Objective(rule=obj_rule, sense=pyo.minimize)
model.const1=pyo.Constraint(rule=const1_rule)
model.const2=pyo.Constraint(rule=const2_rule)
solvername = 'glpk'
opt = pyo.SolverFactory(solvername)
result=opt.solve(model, 'glpk');
model.display()
print(pyo.value(model.x1), pyo.value(model.x2))
print(pyo.value(model.obj))
                                   دقت كنيد كه براي اجراي دستورات فوق لازم است يكيجها نصب شده باشند:
conda install pyomo
conda install –c conda-forge glpk
    در ادامه، می آموزیم که چگونه از قابلیتهای پکیج pyomo به صورت پیشرفته و حرفهای استفاده کنیم که به ما کمک
                                                 می کند به جای فرم گسترده با فرم فشرده مدلها کار کنیم.
```

دستورات فوق را می توان به صورت زیر نیز نوشت که در آن برای تعریف ضابطه تابع هدف و قیود به جای rule از rule استفاده

مطالعه این قسمت به بعد اختیاری است.

در pyomo مدلهای بهینهسازی را به دو صورت می توان بیان کرد:

- ConcreteModel: در این حالت، مدل به ازای یک dataset مشخص نوشته می شود و امکان ساخت نمونههای مختلفی از مدل به طور همزمان به ازای چند dataset مختلف وجود ندارد.
- AbstractModel: در این حالت، امکان ایجاد نمونههای مختلفی از مدل به طور همزمان به ازای چند فراهم است.

در اینجا شیوه کار با ConcreteModel را به طور کامل شرح می دهیم.

برای ایجاد یک ConcreteModel دستورات زیر را مینویسیم:

import pyomo.environ as pyo
model =pyo.ConcreteModel()

سپس، بخشهای اصلی مدل (مجموعه اندیس، پارامتر، متغیر تصمیم، تابع هدف و قید) را از طریق کلاسهای زیر تعریف می کنیم. در ادامه، هر کلاس را با ذکر جزئیات شرح می دهیم.

نقش	كلاس
معرفي مجموعه انديس	Set
معرفي متغير تصميم	Var
معرفي پارامتر	Param
معرفى تابع هدف	Objective
معرفی قید	Constraint

كلاس Set

از Set برای بیان مجموعه اندیس در مدلهای بهینهسازی استفاده میشود. مثلاً اگر بخواهیم مجموعهای به نام iset را با اعضای model برای model تعریف کنیم، از دستور زیر استفاده می کنیم:

model.iset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3, 4, 5])

آرگومانهای مهم کلاس Set عبارتند از:

آرگومان	شرح	مقادير قابل قبول	
initialize	اعضاى مجموعه	در قالب list شامل رشتهها یا اعداد	
		یا tuple یا بیان می شود	
ordered	بیان می کند که آیا ترتیب اولیه اعضای مجموعه حفظ شود یا خیر	True/False	

برای دسترسی به اعضای مجموعه، بعد از نام مجموعه از (data(). استفاده می کنیم. به عنوان مثال:

دستور	for i in model.iset.data(): print(i)
خروجی	1 2 3 4 5

یا به عنوان مثالی دیگر،

دستور	<pre>print(model.iset.data())</pre>		
خروجی	(1, 2, 3, 4, 5)		

تذكر: فرض كنيد

model.A = pyo.Set(initialize=[3,2,1], ordered=True)

در این صورت، به خروجی دستورات زیر توجه کنید:

```
print (model.A.first()) # 3
print (model.A.last()) # 1
print (model.A.next(2)) # 1
print (model.A.prev(2)) # 3
print (model.A.nextw(1)) # 3
print (model.A.prevw(3)) # 1
```

```
print (model.A.ord(3)) # 1
print (model.A.ord(1)) # 3
print (model.A[1]) # 3
print (model.A[3]) # 1
```

nextw و prevw بیانگر wrap around هستند و ord ترتیب هر عضو را در یک مجموعه مرتب نشان می دهد. این دستورات، در مدلهایی که دربردارنده عباراتی مانند $x_{i-1} + x_{i+1}$ هستند، قابل استفاده هستند.

کلاس Param

پارامترها در مقادیر سمت راست و نیز به عنوان ضرایب متغیرها در تابع هدف و قیود مدل ظاهر می شوند. مثلاً اگر بخواهیم پارامتری با نام a_i را با فرض $i \in iset$ و با مقادیر زیر تعریف کنیم ابتدا یک دیکشنری تعریف می کنیم که داده های این یارامتر را در بربگیرد.

i	1	2	3	4	5
a_i	10	20	30	40	50

data_a={1: 10, 2: 20, 3: 30, 4:40, 5: 50}

و سپس از دستور زیر استفاده می کنیم:

model.iset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3, 4, 5]) model.a=pyo.Param(model.iset,initialize= data_a)

همان طور که در دستور فوق دیده می شود، اگر یک پارامتر وابسته به یک یا چند اندیس باشد، ابتدا مجموعه های متناظر با این اندیسها را در آرگومان های ورودی Param بیان می کنیم و سپس سایر آرگومان ها را می نویسیم که برخی از آرگومان های مهم در جدول زیر آمده است:

آرگومان	شرح	مقادير قابل قبول
initialize	مقدار پارامتر	اسکالر، دیکشنری یا
		rule function
default	مقادیر پیشفرض را تعیین می کند که اگر مقداری برای پارامتر	اسکالر، دیکشنری یا
	تعیین نشد، استفاده شود	rule function
mutable	بیانگر آن است که آیا مقدار پارامتر میتواند بین دفعات مختلف	True/False
	فراخوانی سالور تغییر داده شود.	

برای دسترسی مقادیر پارامتر، از pyo.value استفاده می کنیم. به عنوان مثال:

for i in model.iset:

print(i, pyo.value(model.a[i]))

و خروجی به صورت زیر خواهد بود:

- 1 10
- 2 20
- 3 30
- 4 40
- 5 50

```
import pyomo.environ as pyo
دستور
      model=pyo.ConcreteModel()
      model.iset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3, 4, 5])
      model.jset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3])
      model.a=pyo.Param(initialize=10)
      data_b = \{1: 10, 2:20\}
      model.b=pyo.Param(model.iset, default=0, initialize=data_b)
      data_c = \{(1,1): 10, (1,2): 20, (1,3): 30, (2,1): 40, (2,2): 50, (2,3): 60\}
      model.c=pyo.Param(model.iset, model.iset, default=0, initialize=data_c)
      def d_init_rule(model, i, j):
         if i==1 or j==1:
           return i*j
         return i*j + model.b[j]
      model.d = pyo.Param(model.iset, model.jset, initialize=d_init_rule)
      for i in model.iset:
         for j in model.jset:
           print(i, j, pyo.value(model.d[i,j]))
خروجي
       1 1 1
       1 2 2
       1 3 3
       2 1 2
       2 2 24
       2 3 6
       3 1 3
       3 2 26
       3 3 9
       4 1 4
       4 2 28
       4 3 12
       5 1 5
       5 2 30
       5 3 15
```

مثال زیر نشان میدهد که چگونه میتوان این امکان را فراهم کرد که مقدار یک پارامتر در طول برنامه قابل تغییر باشد.

```
import pyomo.environ as pyo
      model=pyo.ConcreteModel()
      model.iset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3, 4, 5])
      data_b={1: 10, 2:20}
      model.b=pyo.Param(model.iset, default=0, initialize=data_b, mutable=True)
      model.b[3]=100
      for i in model.iset:
        print(pyo.value(model.b[i]))
خروجى
      10
      20
      100
      0
      0
```

کلاس Var

دستور کلی برای تعریف متغیر تصمیم فاقد اندیس w و متغیر y_i که $i \in iset$ و متغیر $i \in iset$ و متغیر $i \in iset$ و متغیر و متغیر است:

model.w=pyo.Var(domain=pyo.NonNegativeReals) model.y=pyo.Var(model.iset, domain=pyo.NonNegativeReals) model.p=pyo.Var(model.iset, model.jset, domain=pyo.NonNegativeReals)

همان طور که در دستور فوق دیده می شود، اگر یک پارامتر وابسته به یک یا چند اندیس باشد، ابتدا مجموعه های متناظر با این اندیسها را در آرگومان های ورودی Var بیان می کنیم و سپس سایر آرگومان ها را می نویسیم که برخی از آرگومان های مهم در جدول زیر آمده است:

آر گومان	شرح	مقادير قابل قبول
within	دامنه مقادير متغير	pyomo set
یا		python list
domain		مقادیر از قبل تعریف شده
		rule function
initialize	مقدار اولیه برای متغیر	اسکالر، دیکشنری یا
		rule function
bounds	کرانهای پایین و بالا برای متغیر	tuple دو مؤلفهای یا
		rule function
mutable	بیانگر آن است که آیا مقدار پارامتر میتواند بین دفعات مختلف	True/False
	فراخوانی سالور تغییر داده شود.	

مقادیر از قبل تعریف شده برای within و domain به شرح زیر است:

Reals	The set of floating point values
PositiveReals	The set of strictly positive floating point values
NonPositiveReals	The set of non-positive floating point values
NegativeReals	The set of strictly negative floating point values
NonNegativeReals	The set of non-negative floating point values
PercentFraction	The set of floating point values in the interval [0,1]
UnitInterval	The same as 'PercentFraction'
Integers	The set of integer values
PositiveIntegers	The set of positive integer values
NonPositiveIntegers	The set of non-positive integer values
NegativeIntegers	The set of negative integer values
NonNegativeIntegers	The set of non-negative integer values
Boolean	The set of boolean values, which can be represented as
	False/True, 0/1, 'False'/'True' and 'F'/'T'
Binary	The same as 'Boolean'

برای دسترسی مقادیر پارامتر، از pyo.value استفاده می کنیم. به عنوان مثال:

for i in model.iset:
 print(i, pyo.value(model.w[i]))

```
مثال زیر شیوه تعیین کران را هنگام تعریف متغیرها را نشان میدهد. در این مثال، برای متغیر \chi_i کران پایین 1 و کران بالای
                                    و برای متغیر w_i کران پایین l_i و کران بالای u_i در نظر گرفته شده است:
import pyomo.environ as pyo
model=pyo.ConcreteModel()
model.iset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3, 4, 5])
model.x=pyo.Var(model.iset, domain=pyo.NonNegativeReals, bounds=(1, 10))
data_lower={1: 1, 2: 3, 3: 10, 4: 5, 5:5}
data_upper={1: 10, 2: 30, 3: 100, 4: 50, 5:50}
def bound y rule(model, i):
  return (data_lower[i], data_upper[i])
model.y=pyo.Var(model.iset, domain=pyo.NonNegativeReals, bounds=bound_y_rule)
                        مثال زیر نشان می دهد که چگونه می توان مقدار متغیر و کرانهای بالا و پایین آن را چاپ نمود:
for i in model.iset:
  print(pyo.value(model.y[i]))
  print(model.y[i].lb)
  print(model.y[i].ub)
با فرض آن که data_y یک دیکشنری باشد، می توان به همه مؤلفات متغیر y به صورت یک جا با دستور زیر مقداردهی کرد:
model.y.set_values(data_y)
```

کلاس Objective

با فرض آن که تابع هدف را obj بنامیم، برای تعریف آن از دستور ()model.obj=pyo.Objective استفاده می شود که آرگومانهای ورودی Objective به شرح زیر است:

آرگومان	شرح	مقادير قابل قبول
expr	بیانگر ضابطه تابع هدف	pyomo expression
rule	بيانگر ضابطه تابع هدف	function rule
sense	نوع تابع هدف	minimize/maximize

با در نظر گرفتن ضابطه تابع هدف به صورت $\sum_{i \in iset} c_i x_i$ ، مثال زیر دو روش expr و expr را برای تعریف ضابطه تابع هدف نشان می دهد.

```
import pyomo.environ as pyo
model=pyo.ConcreteModel()
model.iset=pyo.Set(initialize=[1, 2, 3, 4, 5])
```

model.c=pyo.Param(model.iset, initialize={1: 10, 2:20, 3:30, 4:40, 5:50}) model.x=pyo.Var(model.iset, domain=pyo.Binary)

def obj_rule(model):

return sum(model.c[i]*model.x[i] for i in model.iset)
model.obj = pyo.Objective(rule=obj_rule, sense=pyo.minimize)

model.obj2=pyo.Objective(expr=sum(model.c[i]*model.x[i] for i in model.iset), sense=pyo. minimize)

کلاس Constraint

با فرض آن که قید مسأله را const1 بنامیم، برای تعریف آن از دستور (model.const1=pyo.Constraint استفاده می شود. اگر یک قید به ازای اندیسهای مشخصی بیان شده باشد، ابتدا مجموعههای متناظر با این اندیسها را در آرگومانهای ورودی Constraint بیان می کنیم و سپس سایر آرگومانها را می نویسیم که به شرح جدول زیر است:

آرگومان	شرح	مقادير قابل قبول
expr	بیانگر ضابطه تابع قید	pyomo expression
rule	بيانگر ضابطه تابع قيد	function rule

علامت قید به یکی از حالات ==، => و =< بیان می گردد.

به عنوان مثال، برای بیان قید $\sum_{i \in iset} y_i \leq p \quad \forall j \in jset$ ، به صورت زیر عمل می کنیم:

def const1_rule(model):

return sum(model.y[i] for i in model.iset) <= model.p

model.const1 = Constraint(rule=const1_rule)

برای بیان قید $\sum_{i \in iset} x_{i,j} = 1 \quad \forall j \in jset$ ، به صورت زیر عمل می کنیم:

def const2_rule(model, j):

return sum(model.x[i,j] for i in model.iset) == 1

model.const2 = Constraint(model.jset, rule=const2_rule)

برای بیان قید $x_{i,j} \leq y_i \quad \forall i \in iset, \forall j \in jset$ به صورت زیر عمل می کنیم:

def const3_rule(model, i, j):

return model.x[i,j] <= model.y[i]</pre>

model.const3 = Constraint(iset, model.jset, rule=const3_rule)

در برخی از مدلهای بهینهسازی، ممکن است یک قید لزوماً به ازای همه مقادیر یک اندیس تعریف نشود. در این صورت، در در برخی از مدلهای بهینهسازی، ممکن است یک قید در این می در در این موضوع را برای قید در rule function استفاده می کنیم. دستورات زیر این موضوع را برای قید $x_{i,j} \leq y_i \ \forall i \in iset, \forall j \in jset: i \neq j$

Def const5_rule(model, i, j):

if i==j:

return pyo.Constraint.Skip

else:

return model.x[i,j] <= model.y[i]

model.const5 = pyo.Constraint(model.iset, model.jset, rule=const5_rule)

برای تعیین مقدار ضابطه قید به ازای جواب به دست آمده و نیز اختلاف آن با کرانهای بالا و پایین از Islack ،body و uslack ستفاده می شود. مثال زیر این موضوع را نشان می دهد:

for j in model.jset:

print(value(model.const1[j].body))

print(model.const1[j].lslack())

print(model.const1[j].uslack())

دستور حل مدل

بعد از معرفی بخشهای مختلف مدل، میتوان آن را با سالورهای مختلف حل کرد.

سالور glpk یک سالور متنباز مختص مسائل LP و MILP است که برای استفاده از آن، ابتدا باید با دستور زیر آن را نصب کنیم: MILP و conda install -c conda-forge glpk

و سپس، می توان از دستورات زیر برای حل مدل استفاده نمود:

solvername = 'glpk'
opt = pyo.SolverFactory(solvername)
result=opt.solve(model, 'glpk', keepfiles=True, tee=True)

مثال: پیادهسازی مدل مسأله مکان یابی مراکز خدماتی در pyomo

مدل مسأله مكان يابي مراكز خدماتي به صورت زير است:

$$\min \sum_{i \in \mathbb{I}} \sum_{j \in \mathbb{J}} c_{i,j} x_{i,j}$$

$$s.t.$$

$$\sum_{i \in \mathbb{I}} y_i \leq p$$

$$\sum_{i \in \mathbb{I}} x_{i,j} = 1 \quad \forall j \in \mathbb{J}$$

$$x_{i,j} \leq y_i \quad \forall i \in \mathbb{I}, \forall j \in \mathbb{J}$$

$$0 \leq x_{i,j} \leq 1 \quad \forall i \in \mathbb{I}, \forall j \in \mathbb{J}$$

$$y_i \in \{0,1\} \quad \forall i \in \mathbb{I}$$

	Α	В	C	D	Е	F	G
1		C1	C2	C3	C4	C5	C6
2	F1	9	7	1	2	4	10
3	F2	6	10	9	5	6	6
4	F3	10	20	3	9	8	7

برای پیادهسازی مدل فوق، دستورات زیر را مینویسیم:

```
import pyomo.environ as pyo
import pandas as pd
```

```
df = pd.read_excel('C:\Users\F\Desktop\FacilityLocation.xlsx', header=0, index_col=0)
data_iset=list(df.index.map(str))
data_jset=list(df.columns.map(str))
data_c={(i,j):df.at[i,j] for i in data_iset for j in data_iset}
model =pyo.ConcreteModel()
model.iset=pyo.Set(initialize=data_iset)
model.jset=pyo.Set(initialize=data_jset)
model.c = pyo.Param(model.iset, model.jset, initialize=data_c)
model.p = pyo.Param(initialize=2, mutable=True)
model.x = pyo.Var(model.iset, model.jset, bounds=(0,1))
model.y = pyo.Var(model.iset, within=pyo.Binary)
def obj_rule(model):
  return sum(model.c[i,j]*model.x[i,j] for i in model.iset for j in model.jset)
model.obj = pyo.Objective(rule=obj_rule)
```

```
def const1_rule(model):
  return sum(model.y[i] for i in model.iset) <= model.p
model.const1 = pyo.Constraint(rule=const1_rule)
def const2_rule(model, j):
  return sum(model.x[i,j] for i in model.iset) == 1
model.const2 = pyo.Constraint(model.jset, rule=const2_rule)
def const3_rule(model, i, j):
  return model.x[i,j] <= model.y[i]</pre>
model.const3 = pyo.Constraint(model.iset, model.jset, rule=const3_rule)
solvername = 'glpk'
opt = pyo.SolverFactory(solvername)
result=opt.solve(model, 'glpk', keepfiles=True, tee=True)
model.display()
y_result={(i): pyo.value(model.y[i]) for i in data_iset}
print(y_result)
```

چاپ وضعیت سالور

برای چاپ وضعیت سالور، از دستور زیر استفاده می کنیم:

print (str(result.solver))

که مثلاً منجر به خروجی زیر میشود:

Status: ok Termination condition: optimal Statistics:

Branch and bound:

Number of bounded subproblems: 0 Number of created subproblems: 0

Error rc: 0

Time: 0.03952527046203613